

Іщук М.А.старший викладач кафедри митної справи та товарознавства,
Державний податковий університет**Голуб Х.А.**студентка,
Державний податковий університет**Ishchuk Mykhailo, Holub Khrystyna**

State Tax University

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Автори досліджують поточний стан агропромислового сектору України в умовах війни, аналізуючи основні тенденції розвитку галузі, фактори, що впливають на ефективність виробництва та експорту сільськогосподарської продукції, а також шляхи адаптації до глобальних економічних та геополітичних викликів. У статті аналізуються зміни в структурі агропромислового комплексу, зокрема зростання виробництва соняшнику та соняшникової олії, що пов'язано з глобальним попитом. Сировинна орієнтація експорту, залежність від світових цін на продовольство і кліматичні ризики залишаються основними викликами. Автори роблять прогнози щодо подальшого розвитку агропромислового комплексу України на основі даних про експорт зернових та олійних культур, а також про основних торговельних партнерів, зокрема в контексті інноваційних технологій та сталого розвитку.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, експорт зернових, продовольча безпека, сільське господарство України, інновації в агропродовольчому секторі, сталий розвиток сільського господарства.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на агропромисловий сектор, створюючи численні економічні та логістичні труднощі. Серед основних викликів – значне зменшення площ сільськогосподарських угідь, що веде до зниження обсягів виробництва. Нестача фінансових ресурсів та сучасних технологій, а також кадровий дефіцит ускладнюють відновлення галузі. Окрім того, порушення логістичних ланцюгів та нестабільність економічної ситуації впливають на здатність виконувати міжнародні торговельні угоди. Попри це, завдяки державним реформам і збереженню морського коридору, Україна зберігає важливу роль на світовому ринку зернових, що дозволяє зберегти лідерські позиції в експорті аграрної продукції. Водночас ці фактори вимагають глибокого аналізу для розробки стратегії відновлення аграрного сектора та його адаптації до нових умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку агропромислового комплексу висвітлено в наукових працях провідних дослідників, зокрема В. Г. Андрійчука, Ю. Лупенка, О. Й. Пасхавер, О. Д. Гудзинського, В. М. Геєця. Актуальність дослідження аграрних підприємств у контексті їхньої діяльності на зовнішніх ринках підтверджується висновками Ю. Д. Білика [1], В. І. Бойко [2], П. П. Бор-

щевського та Л. В. Дейнеко [3], С. М. Кваши [5], І. М. Паски [6]. Значний внесок у розробку цієї тематики зробили також зарубіжні науковці, зокрема Borch та Kjærnes [12], Bureau та Swinnen [13], Liu та Fu [14] та інші. Дослідженням проблем агропромислового комплексу займаються такі наукові установи, як Національний науковий цент «Інститут аграрної економіки», Інститут економіки та прогнозування НАН України, Українська академія аграрних наук та Київська школа економіки.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз сучасного стану агропромислового комплексу України, визначення основних тенденцій розвитку галузі та виявлення факторів, що впливають на ефективність виробництва і експорту сільськогосподарської продукції в умовах глобальних економічних та геополітичних викликів.

Для досягнення цієї мети в статті буде досліджено роль агропромислового комплексу України в економіці країни, особливо в контексті експорту сільськогосподарської продукції, а також визначено основні напрямки розвитку аграрного сектору, включаючи виробництво зернових, олійних культур, овочів та фруктів. Зокрема, стаття аналізує зміни у структурі агропромислового комплексу, з огляду на зміни в споживчих уподобаннях і попиті на певні види продук-

ції. Крім того, буде розглянуто основні проблеми та виклики, з якими стикається аграрний сектор, зокрема щодо сировинної орієнтації експорту та впливу кліматичних і геополітичних факторів. На основі цього будуть визначені можливості для подальшого розвитку галузі через інновації, інтенсифікацію виробництва та сталий розвиток, а також зроблено прогнози щодо майбутнього агропромислового комплексу України та його місця на глобальному ринку.

Виклад основного матеріалу. Агропромисловий комплекс України є багатогалузевою виробничою системою, що поєднує вирощування, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції [7]. Сектор відіграє ключову роль в економіці країни, забезпечуючи значну частку експорту та формуючи продовольчу безпеку як на національному, так і на міжнародному рівні.

Україна посідає провідні позиції у виробництві та експорті сільськогосподарської продукції. Зокрема, вона є одним із найбільших світових виробників соняшника та лідером у виробництві соняшникової олії. Крім того, країна входить до десятки найбільших виробників зерна та є одним із трьох найбільших експортерів кукурудзи. До основних вирощуваних культур також належать зернові, бобові, картопля, цукровий буряк і овочеві культури. Останні десятиліття спостерігається стійке зростання обсягів експорту зернових, що свідчить про високий потенціал розвитку галузі.

Водночас, у структурі агропромислового комплексу відбулися значні зміни. Зокрема, цукрова промисловість, яка раніше мала стратегічне значення, зазнала суттєвого скорочення через зміну споживчих уподобань та зменшення попиту на цукор. Натомість виробництво соняшнику з 2000 по 2023 рік зросло майже в п'ятеро, що зумовило розвиток експортно-орієнтованої переробної галузі з акцентом на продукцію з високою доданою вартістю, зокрема олію та маргарин.

Овочівництво демонструє стабільне зростання: за останні 30 років обсяги виробництва подвоїлися. Подібні тенденції спостерігаються й у картопляному секторі, який традиційно слугує індикатором соціально-економічного стану країни. Подальший розвиток галузі залежатиме від її експортного потенціалу та модернізації промислового виробництва. Виробництво фруктів і ягід також демонструє стабільні показники, перевищуючи 2 млн тонн на рік, що робить цей сегмент перспективним для малого та середнього агробізнесу.

Україна має низку конкурентних переваг, зокрема сприятливі агрокліматичні умови, високу якість продукції, що відповідає міжнародним стандартам, та зручне логістичне розташування. Проте однією з ключових проблем залишається сировинна орієнтація експорту, що зумовлює залежність галузі від коливань світових цін на продовольство.

Підвищення конкурентоспроможності агропромислового комплексу неможливе без впровадження сучасних технологій вирощування, високоякісного насіннєвого матеріалу, селекційних досягнень та комплексного застосування наукових розробок. Довгостро-

ковий розвиток сектору залежатиме від інноваційних підходів, інтенсифікації виробництва та впровадження сталих методів ведення сільського господарства. У перспективі це сприятиме підвищенню врожайності, продуктивності тваринництва та забезпеченню сталого зростання аграрного сектору України.

Динаміка експорту зернових культур України відображає як позитивні тенденції зростання, так і виклики, пов'язані з кліматичними умовами та геополітичною ситуацією.

За даними Державної митної служби України спостовно показників зовнішньої торгівлі, у 2018 році експорт зернових культур становив 7,2 млрд USD. Україна наростила обсяги експорту до 50,4 млн тонн, що на 28% більше порівняно з попереднім роком [8]. 2019 рік виявився ще більш урожайним, що сприяло збільшенню експорту зернових до 9,6 млрд USD. Загалом на зовнішні ринки було експортовано 57,2 млн тонн зернових, зернобобових та борошна – на 6,8 млн тонн більше, ніж у попередньому маркетинговому році.

Однак 2020 рік ознаменувався зниженням експорту на 2,3% у порівнянні з 2019 роком, склавши 9,4 млрд USD. Основними причинами стали несприятливі кліматичні умови, погодні катаклізми, а також значне зростання цін, що спричинило кризові явища у галузі.

Позитивна динаміка відновилася у 2021 році: експорт зернових культур досягнув рекордних 12,4 млрд USD, що на 31% більше порівняно з попереднім роком. Проте 2022 рік став випробуванням для аграрного сектору через повномасштабне вторгнення в Україну. Експорт знизився на 25,5%, склавши 9,2 млрд USD у грошовому вимірі. В умовах війни була досягнута домовленість між ООН, Туреччиною, Україною та російською федерацією про створення морських коридорів для вивезення українського зерна, підписана 22 липня 2022 року. Однак 17 липня 2023 року термін її дії завершився, і російська федерація відмовилася від подальшої участі.

Попри ці виклики, у маркетинговому сезоні 2023/2024, що завершився 30 червня 2024 року, Україна змогла експортувати 57,5 млн тонн зернових та олійних культур, що свідчить про адаптацію агросектору до складних умов та його стратегічне значення в міжнародній торгівлі [9].

Аналіз двох основних зернових позицій задля порівняння експорту за 2018–2022 рр. проілюстровано на Рисунок 1.

Серед основних торговельних партнерів України у 2023 році можна виокремити країни, які імпортували значні обсяги зернової продукції. Структура експорту за географічним розподілом представлена на Рисунок 2.

Основними імпортерами українського зерна у 2023 році стали Китай (9,6%), Іспанія (7,5%) та Туреччина (7,4%), що свідчить про високий попит на українську продукцію з боку як азійських, так і європейських ринків. Значні обсяги експорту також спрямовувалися до Нідерландів (6,8%), Індонезії

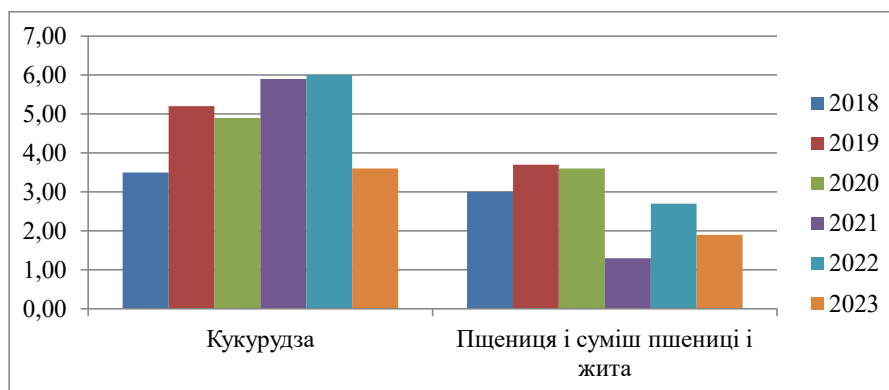

Рис. 1. Порівняння експорту по вибраним зерновим позиціям (млрд, USD)

Джерело: створено авторами на основі [8].

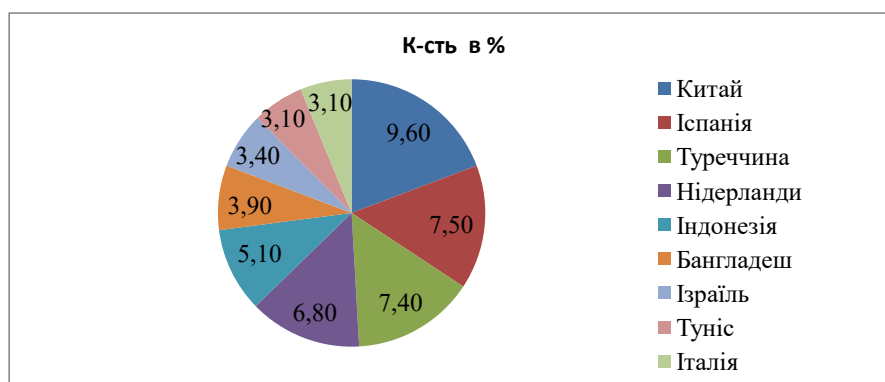

Рис. 2. Кількість експортованої зернової продукції з України в розрізі країн світу (2023 р.)

Джерело: створено авторами на основі [8].

(5,1%) та Бангладеш (3,9%), що підтверджує стратегічне значення України в глобальному продовольчому забезпеченні [3, 15]. 3-поміж країн Близького Сходу та Північної Африки ключовими партнерами стали Ізраїль (3,4%) і Туніс (3,1%), а серед європейських держав – Італія (3,1%). Така географія експорту демонструє диверсифікованість торговельних зв'язків України та її здатність адаптуватися до змін у міжнародному ринку зернових.

Перед переходом до загального огляду сільськогосподарського сектору України доцільно підсумувати географічний розподіл експорту зернових. Аналіз основних країн-партнерів засвідчує, що українська зернова продукція залишається стратегічно важливою для глобального ринку.

До повномасштабного вторгнення сільське господарство було одним із ключових секторів економіки України, забезпечуючи 20% ВВП та 40% експорту країни. При цьому Україна відігравала критично важливу роль у глобальній продовольчій безпеці, задовольняючи половину потреб Всесвітньої продовольчої програми ООН. Український аграрний сектор має значний потенціал не лише для забезпечення внутрішнього споживання якісними, безпечними та доступними продуктами, а й для вирішення глобальної проблеми голоду. Виробничі потужності значно перевищують внутрішні

потреби, що дозволяє країні зберігати статус одного з провідних світових експортерів зерна.

Основними зерновими культурами, що вирощуються в Україні, є озима та яра пшениця, жито, озимий та ярий ячмінь, кукурудза, овес, гречка, просо, рис, а також соняшник.

Пшениця залишається основною зерною культурою країни. Лісостепові та степові райони, особливо їхні північні частини, є головними регіонами її вирощування. Озима пшениця домінує за площами посівів і врожайністю, тоді як яра, через нижчу продуктивність, здебільшого культивується у степових регіонах із недостатнім сніговим покривом. Жито також є важливою продовольчою культурою, що зосереджена переважно у Поліссі та західних лісостепових районах. Овес, що вирощується в тих самих регіонах, використовується переважно як кормова культура. Ячмінь посідає друге місце за обсягами виробництва серед зернових культур в Україні. Ярий ячмінь культивується в Поліссі, тоді як озимий – у південних степових регіонах. Кукурудза займає третє місце за посівними площами, а найбільш придатними для її вирощування є північні та центральні степи, а також південні лісостепові регіони. Важливе місце у зерновому балансі країни займає гречка, основні посіви якої зосереджені у Поліссі, з меншими площами в лісостеповій зоні. Окрім зернових, важливу роль

відіграють технічні культури, зокрема соняшник, який займає близько двох третин загальної площі посівів технічних культур (2,1 млн га). Основні його посіви зосереджені у степовій та південній лісостеповій зонах.

На світовому ринку зернових Україна стабільно входить до числа лідерів: за останнє десятиліття країна посідала 11 місце у світі за виробництвом пшениці та 7 місце за виробництвом ячменю. Виробництво, переробка та експорт зернових культур формують значну частку бюджетних надходжень і забезпечують робочі місця для великої кількості населення.

Таким чином, сільське господарство України залишається стратегічно важливим сектором як для внутрішньої економіки, так і для глобального ринку продовольства, зберігаючи високий експортний потенціал попри виклики останніх років. З огляду на стратегічну важливість зернових культур для економіки України та її стабільну позицію на світовому ринку, не менш важливою є роль великих агровиробничих компаній, які визначають основні напрямки розвитку галузі та сприяють зміцненню її експортного потенціалу.

Серед лідерів агровиробництва в Україні можна відзначити кілька великих компаній, які займають важливі позиції в секторі. Наприклад, агрохолдинг «Кернел» є найбільшим в Україні виробником і експортером соняшникової олії, відіграючи ключову роль на світових ринках. Агрохолдинг «Нібулон» спеціалізується на зернотрейдингу, логістиці, суднобудуванні та переробці сільськогосподарської продукції, зокрема вирощуванні пшениці 1-2 класів. Миронівський хлібопродукт займається м'ясопереробкою, рослинництвом та птахівництвом, а UkrLandFarming є одним із найбільших агрохолдингів, що спеціалізується на виробництві зернових культур і яєчних продуктах. Не можна не згадати й холдинг «Астарт», який активно працює у виробництві цукру, переробці сої та вирощуванні зернових на великих площах. Ці компанії формують основні напрямки сільськогосподарської діяльності в Україні, сприяючи не лише внутрішньому виробництву, а й зміцненню експортного потенціалу. Вони активно сприяють розвитку агропромислової інтеграції, поєднуючи сільське господарство з переробною промисловістю. Це сприяє зростанню частки сільськогосподарської продукції, що використовуються для переробки, що в свою чергу позитивно впливає на експортні можливості та розвиток сільських територій. [10]

За умов інтеграції сільськогосподарського та промислового виробництва виникають додаткові синергетичні ефекти, що сприяють зростанню економічної вигоди порівняно з роздільним виробництвом. Таке інтегроване виробництво дозволяє досягти низки переваг, зокрема: по-перше, суттєвого зниження втрат сільськогосподарської продукції, особливо швидкопсувної, завдяки мінімізації розриву між збором продукції та її подальшою промисловою переробкою. По-друге, збільшення обсягів виробництва кінцевої продукції за рахунок переробки нестандартної сільськогосподарської продукції та побічних відходів, які без такої інтеграції

могли б бути втрачено або використані нерационально (наприклад, тварин часто годують нестандартними овочами, фруктами тощо). По-третє, зменшення витрат на транспортування продукції для великих переробних компаній завдяки зменшенню відстаней між виробниками та переробними підприємствами.

Агропромислові формування, отримуючи більші доходи порівняно з традиційними аграрними підприємствами, ефективніше вирішують господарські та економічні завдання. Вони також забезпечують вищу соціальну захищеність своїх працівників, що є важливою характеристикою соціально орієнтованої ринкової економіки. Крім того, такі формування створюють широку технологічну базу для кваліфікованої праці, що забезпечує більш повну зайнятість працівників протягом року та пом'якшує сезонність виробництва [4].

Агробізнес України стикається з низкою проблем, що суттєво обмежують його розвиток та ефективність. Ці проблеми є результатом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, серед яких можна виділити недостатню модернізацію виробничих потужностей, зношеність техніки, нестабільність ринкових умов, а також проблеми з екологічною безпекою. У Таблиці 1 подано основні проблеми, з якими стикається агропромисловий комплекс, та можливі шляхи їх вирішення.

Агропромисловий комплекс України стикається з кількома ключовими проблемами, серед яких можна виділити застаріле обладнання, недосконалість інфраструктури, недостатню інформованість виробників, а також складнощі з екологічними вимогами та кооперацією серед дрібних фермерів. Для вирішення цих проблем необхідні комплексні заходи, що включають оновлення технічної бази, покращення логістики та забезпечення доступу до нових технологій і фінансування. Важливою складовою є також екологічна реконструкція земель, що постраждали від військових дій, і підтримка дрібних агровиробників через кооперацію та інтеграцію в більш масштабні виробничі ланцюги. Всі ці заходи сприятимуть підвищенню ефективності та конкурентоспроможності агропромислового сектору України на міжнародному ринку.

Окрім внутрішніх проблем, агробізнес України стикається з новими викликами, пов'язаними із зовнішніми обмеженнями, що суттєво ускладнили його функціонування. Нещодавно агробізнес України зіткнувся з новими викликами, спричиненими обмеженнями на перевезення зерна та інших сільськогосподарських товарів. Зокрема, з 6 листопада 2023 року почалась блокада кордону, яка стосувалась всіх сільськогосподарських товарів, що експортувались з України. Ця ситуація тривала до 29 квітня 2024 року, коли польські фермери розблокували останній заблокований контрольно-пропускний пункт на кордоні з Польщею. Такі обмеження значно ускладнили логістику, збільшили витрати на перевезення та поставили аграріїв в складні умови, що потребує оперативного реагування і адаптації в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Отже, агропромисловий комплекс України опиняється

Таблиця 1

Проблеми та способи їх вирішення в секторі АПК України

Основні проблеми в сфері АПК	Рішення для вирішення проблем
Повільні темпи технічної та технологічної модернізації виробництва.	Заміна та ремонт зруйнованих та пошкоджених активів.
Ризик зростання виробничих витрат у структурі собівартості вітчизняної сільськогосподарської продукції через підвищену зношеність обладнання, домінування застарілих технологій та збільшення витрат на невідновлювані природні ресурси.	Забезпечення українських сільськогосподарських виробників ресурсами, державними послугами та стимулами, які дозволять їм відновити виробництво.
Недостатня інформованість значної частини сільгоспвиробників про стан ринку та бізнес-ситуацію в галузі.	Удосконалення виробничих процесів, запровадження нових технологій та нових стандартів для підвищення ефективності виробництва та придатності продукції для світового ринку.
Втрати сільськогосподарської продукції через нерозвиненість інфраструктури в логістичній системі.	Створення диверсифікованої логістичної системи, стійкої до зовнішніх впливів.
Неготовність агровиробників дотримуватися агроекологічних вимог.	Розмінування та рекультивация сільськогосподарських земель, забруднених внаслідок військового конфлікту.
Відсутність готовності до кооперування та інтеграції дрібних сільгоспвиробників.	Сприяти доступу до фінансування.

Джерело: створено авторами на основі [11].

в непростому становищі через поєднання внутрішніх проблем та зовнішніх обмежень, що вимагає оперативних і комплексних заходів для збереження та розвитку галузі в умовах поточної ситуації.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Аграрний сектор України, разом із сільським господарством, є основною складовою національної економіки та важливим елементом для забезпечення економічної стабільності й підтримки суверенітету держави. Україна має значний потенціал у сільському господарстві завдяки величезним природним ресурсам, зокрема найбільшим в Європі площам сільськогосподарських угідь. Близькість до ключових ринків збуту, розвинена транспортна інфраструктура та доступ до дешевих трудових ресурсів дозволяють країні розвивати аграрний сектор та ефективно реагувати на зростаючий попит на продовольство і альтернативні джерела енергії.

Проте попри значні досягнення в аграрному секторі, Україна стикається з рядом серйозних викликів, серед яких послаблення позицій середніх виробників, нерівномірний розвиток господарських форм, недостатня технічна модернізація, ризики зростання собівартості через застаріле обладнання, а також значні втрати сільськогосподарської продукції через неадекватність інфраструктури агоринку та логістики. Це також супроводжується низьким рівнем поінформованості виробників щодо вимог агроекології та ринкових умов.

Для того щоб аграрний сектор України став більш конкурентоспроможним на міжнародному ринку та забезпечив сталий розвиток економіки, необхідні суттєві зміни та реформування в ряді напрямків. Одним із ключових аспектів є покращення нормативно-правової бази, що дозволить створити умови для ефективної співпраці між державними органами, бізнесом та науковими установами. Це забезпечить більш злагоджену та продуктивну роботу на всіх рівнях, від прийняття законодавчих ініціатив до їх реалізації на місцях.

Особливу увагу слід приділити інтенсифікації технологічної модернізації виробництва, що передбачає впровадження нових технологій у такі сфери, як механізація, біотехнології, хімізація та меліорація. Ці інновації значно підвищать ефективність та продуктивність аграрного сектору, дозволяючи збільшити обсяги виробництва при збереженні екологічної сталості. Покращення якості землі через впровадження сівозміни, використання органічних добрив та заходів для збереження екологічного балансу також є важливим аспектом розвитку. Ці кроки допоможуть не лише підвищити родючість ґрунтів, а й зменшити негативний вплив аграрного виробництва на навколишнє середовище.

З розвитком агроекологічних стандартів важливо забезпечити підвищену відповідальність виробників щодо охорони навколишнього середовища. Це сприятиме не тільки збереженню природних ресурсів, але й покращенню іміджу українського аграрного сектору на світовому ринку.

Не менш важливим є розвиток навчання та підвищення кваліфікації кадрів. Підготовка висококваліфікованих спеціалістів, зокрема у галузях механізації, агрономії та біотехнології, дозволить забезпечити ефективну роботу на всіх етапах виробничого процесу, що є необхідною умовою для сталого розвитку аграрної економіки країни.

Зважаючи на великий потенціал аграрного сектору України, існують значні перспективи для його розвитку та інтеграції у глобальну економіку. Для цього важливо не лише усунути наявні проблеми, але й підтримувати ініціативи та стимули для розвитку молодих спеціалістів у цій галузі, зокрема через державні програми навчання, гранти та інвестиції в агробізнес. Агробізнес є актуальною та перспективною галуззю для науковців не тільки України, а й за кордоном, і наукові дослідження в цій сфері матимуть стратегічне значення для забезпечення продовольчої безпеки країни та стабільного економічного розвитку в майбутньому.

Список літератури:

1. Білик Ю. Д. Державний захист вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника та протекціоністська політика в Україні: монографія. Київ : Урожай, 2000. 192 с.
2. Бойко В. І. До проблеми визначення механізму державної підтримки виробників аграрної продукції. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 37–39.
3. Борщевський П., Дейнеко Л. Продовольча безпека країни: стан і тенденції. *Розбудова держави*. 2007. № 1–6. С. 66–73.
4. Бутко М. П., Родін В.С. Агропромислова інтеграція як шлях активізації аграрного виробництва. *Агросвіт*. 2010. № 3. С. 10–13.
5. Кваша С.М. Державне регулювання ЗЕД в АПК України. *Агроінком*. 2001. № 7. С. 53–58.
6. Паска І. М. Організація і економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК». Миколаїв, 2000. 21 с.
7. Солошенок А. Л. Результати діяльності олійно-жирового підкомплексу України. Продуктивність агропромислового виробництва: науково-практичний збірник Українського науково-дослідного інституту продуктивності агропромислового комплексу (НДІ Укragропромпродуктивність») Міністерства аграрної політики України. 2008. № 11. С. 112–114.
8. Державна митна служба України. Показники зовнішньої торгівлі. <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/>
9. Підсумки сезону 2023/2024: експорт зернових та олійних – 57,5 млн т. Українська зернова асоціація. URL: <https://uga.ua/news/pidsumky-sezonu-2023-2024-eksport-zernovyh-ta-olijnyh-57-5-mln-t/>
10. Рейтинг агрохолдингів за кількістю землі. Агрохолдинги України. URL: https://tripoli.land/ua/agroholdingi-ukrainy?q%5Bcompany_categories_id_in%5D=35&q%5Bs%5D=land_bank+desc (дата звернення: 1.03.2025).
11. Агропромисловий комплекс України, огляд ніші та реалії сьогодення. YC.Market. URL: <https://blog.youcontrol.market/aghropromislovii-kompleks-ukrayini-oghliad-nishi-ta-riicali-yi-soghodiennia/> (дата звернення: 02.03.2025)
12. Borch A., Kjærnes U. Food security and food insecurity in Europe: An analysis of the academic discourse (1975–2013). *Appetite*. 2016. Volume 103. P. 137–147. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.appet.2016.04.005>
13. Bureau J.-C., Swinnen J. EU policies and global food security. *Global Food Security*. 2018. Volume 16. P. 106–115. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2017.12.001>
14. Liu K., Fu Q. Does Geopolitical Risk Affect Agricultural Exports? Chinese Evidence from the Perspective of Agricultural Land. *Land*. 2024. № 13 (3). P. 371. DOI: <https://doi.org/10.3390/land13030371>
15. Rofik A., Pratama P. Y., Nurain I., Rahman T. Analysis of Food Geopolitical Threats to Food Sustainability in East Kalimantan: Challenges, Obstacles and Discourse on Food Sustainability Resilience. *Golden Ratio of Data in Summary*. 2024. № 4 (2). P. 345–346. DOI: <https://doi.org/10.52970/grdis.v4i2.525>

Список літератури:

1. Bilyk, Yu. D. (2000). Derzhavnyj zakhyst vitchyznianoho silskohospodarskoho tovarovyrobnyka ta protektsionistska polityka v Ukraini [The state protection of the national agricultural commodity producer and protectionist policy in Ukraine]. Kyiv, 192 p. (in Ukrainian)
2. Boiko, V. I. (2010). To the problem of defining the mechanism of government support of agricultural commodity producers [Do problemy vyznachennia mekhanizmu derzhavnoi pidtrymky vyrobnykiv agrarnoi produktsii]. *Ekonomika APK*. Vol. 7. Pp. 37–39. (in Ukrainian)
3. Borshchevskii, P., Deineko, L. (2007). Food security of the country: status and trends [Prodovolcha bezpeka krainy: stan i tendentsii]. *Rozbudova derzhavy*, 1–6, pp. 66–73. (in Ukrainian)
4. Butko, M. P., Rodin V. S. (2010). Ahropromyslova integratsiia iak shliakh aktyvizatsii aharnoho vyrobnytstva. [Agro-industrial integration as a way to intensify agricultural production]. *Ahrosvit*. Vol 3. Pp. 10–13. (in Ukrainian)
5. Kvasha, S. M. (2001). Derzhavne reguliuvannia ZED v APK Ukrainy [The government control of the foreign economic activity in the agro-industrial complex of Ukraine]. *Ahroinkom*. Vol. 7. Pp. 53–58.
6. Paska, I. M. (2000). Organizatsiia i ekonomichna efektyvnist zovnishnioekonomichnoi diialnosti pidpryemstv APK [The organization and economic efficiency of the foreign economic activity of agro-industrial enterprises]. Abstract of Ph.D. Thesis, Agricultural Economics, Mykolaiv, Ukraine. 21 p. (in Ukrainian)
7. Soloshonok, A. L. (2008). Rezultaty diialnosti oliino-zhyrovoho pidkompleksu Ukrainy [Results of the activity of the oil and fat subcomplex of Ukraine]. Productivity of agro-industrial production: scientific and practical collection of the Ukrainian Research Institute of Productivity of the Agro-Industrial Complex (Research Institute “Ukragropromproductivity”), the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine. Vol. 11. Pp. 112–114. (in Ukrainian)
8. State Tax Service of Ukraine – BI – Indicators of foreign trade of Ukraine. <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/>
9. Pidsumky sezonu 2023/2024: eksport zernovykh ta oliinykh – 57,5 mln t [Results of the 2023/2024 season: exports of grains and oilseeds – 57.5 mln tons]. Ukrainian Grain Association. <https://uga.ua/news/pidsumky-sezonu-2023-2024-eksport-zernovyh-ta-olijnyh-57-5-mln-t/> (date of reference: 01.03.2025).
10. Reityng ahroholdyngiv za kilkistiu zemli. Ahroholdyngi Ukrainy. [Ranking of agricultural holdings by the amount of land. Agroholdings of Ukraine]. https://tripoli.land/ua/agroholdingi-ukrainy?q%5Bcompany_categories_id_in%5D=35&q%5Bs%5D=land_bank+desc (date of reference: 01.03.2025).

11. Ahropromyslovyyi kompleks Ukrainy, ohliad nishi ta realii siogodennia [Ukrainian agricultural sector, overview of the niche and current realities]. YC.Market. URL: <https://blog.youcontrol.market/aghropromislovii-kompleks-ukrayini-oghliad-nishi-ta-rieliyi-soghodiennia/> (date of reference: 02.03.2025)
12. Borch A., Kjærnes U. (2016). Food security and food insecurity in Europe: An analysis of the academic discourse (1975–2013). *Appetite*. Volume 103. P. 137–147. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.appet.2016.04.005>
13. Bureau J.-C., Swinnen J. (2018). EU policies and global food security. *Global Food Security*. Volume 16. P. 106–115. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2017.12.001>
14. Liu K., Fu Q. (2024). Does Geopolitical Risk Affect Agricultural Exports? Chinese Evidence from the Perspective of Agricultural Land. *Land*. Volume 13(3). P. 371. DOI: <https://doi.org/10.3390/land13030371>
15. Rofik A., Pratama P. Y., Nurain I., Rahman T. (2024). Analysis of Food Geopolitical Threats to Food Sustainability in East Kalimantan: Challenges, Obstacles and Discourse on Food Sustainability Resilience. *Golden Ratio of Data in Summary*. Volume 4 (2). P. 345–346. DOI: <https://doi.org/10.52970/grdis.v4i2.525>

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S AGRICULTURAL SECTOR IN THE CONTEXT OF ECONOMIC AND GEOPOLITICAL CHALLENGES

The agro-industrial complex of Ukraine is an important segment of the national economy that faces numerous challenges, particularly due to the full-scale war, which has significantly impacted production processes, export activities, and international trade relations. The authors of this article examine the current state of the agro-industrial sector of Ukraine in the context of the war, analyzing the main trends in the industry's development, factors affecting the efficiency of agricultural production and exports, as well as the ways of adapting to global economic and geopolitical challenges. The article notes that the agro-industrial sector of Ukraine remains a leader in the global market for grain and oilseeds, despite difficulties associated with disrupted logistics chains, a lack of finance, and technological shortages. The significant role of the sector in ensuring food security not only for Ukraine but also for many partner countries, particularly in Europe and Asia, is emphasized through export volume data. The authors emphasize the importance of the restoration of grain exports via maritime corridors, despite the ongoing hostilities. The article also analyzes changes in the structure of the agro-industrial complex, particularly the growth of sunflower and sunflower oil production, which is linked to global demand and the development of the processing industry. However, the raw-material orientation of exports, dependence on global food prices, and climate risks remain major challenges. Based on data on grain and oilseed exports, as well as key trading partners, the authors discuss opportunities to enhance the competitiveness of the agricultural sector through the implementation of modern technologies and agricultural production methods. Thus, the article makes an essential contribution to understanding the current situation of Ukraine's agro-industrial complex, revealing its strategic significance for the national economy and global food security, while also proposing ways to overcome crisis phenomena and ensure the sustainable development of the industry.

Key words: agro-industrial complex, grain exports, food security, agriculture of Ukraine, innovations in the agro-food sector, sustainable development of agriculture.